

A SZÖVEGALKOTÁS

Mondatalkotás

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
súlyos hallássérült tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

BESZ-IX.2-AdS

A modult készítette:

Kolláth Erzsébet, Montay Beáta

Az adaptációt készítette:

Szekeres Ágota, Szendrődi Szilvia

SULINova
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	A beszédkésztség fejlesztése mondatalkotási feladatokon keresztül
Időkeret	3×45 perc
Ajánlott korosztály	1. évfolyam
Modulkapcsolódási pontok	<p><i>Tágabb környezetben</i> Anyanyelv, környezetismeret, hon- és hagyományismeret, ének-zene, drámajáték</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Beszédművelés – szókincsfejlesztés</p> <p><i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> A Szókincsfejlesztés – szógyűjtés modul beszédre készítés játéka, beszélgetőkör</p> <p><i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Rajz és technika, környezetismeret</p>
A képességfejlesztés fókuszai	A beszédbátorság, beszédkedv felkeltése, nyelvi találékonyság Rész, egész értelmezése, logikai műveletek, összefüggések megtalálása

AJÁNLÁS

Abban az időszakban javasoljuk a modul feldolgozását, amikor az osztály közepes hosszúságú és nehézségű szavakat már tud olvasni.

„Szóforgó” kooperatív technika: a csoport tagjai sorban, az óramutató járásával egyező irányban, elmondják egymásnak a gondolataikat.

Kiemelten ajánljuk ezt a modult azon osztályok számára, amelyben súlyos hallássérült (siket) gyermek is tanul, mert logikusan felépített, változatos feladatai nagyon segítik a súlyos hallássérült (siket) gyerekek verbális kifejezőképességének, nyelvi szintjének fejlődését. A jól megszervezett csoportmunkában a súlyos hallássérült (siket) tanuló is aktív, sikeres résztvevő lehet.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Kooperatív tanulási módszerek, alapfokú drámapedagógiai ismeretek

Urbánné Deres Judit (szerk.): Ajánlások nagyothalló gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. suliNova Kht., Budapest, 2006.

Nagyné Tóth Ibolya (szerk.): Ajánlások súlyos hallássérült gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. suliNova Kht., Budapest, 2006.

Urbánné Deres Judit – Dr. Váry Ágnes (szerk.): Ajánlások nagyothalló gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák. suliNova Kht., Budapest, 2006.

Nagyné Heidenwolf Erzsébet (szerk.): *Ajánlások súlyos hallássérült gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák. suliNova Kht., Budapest, 2006.*

ÉRTÉKELÉS

Szöbeli értékelés, szempontjai: részvétel a közös munkában, figyelem és együttműködés szintje, aktivitás, igényesség

Az SNI-tanuló minden szóbeli megnyilvánulásának örülni kell. Fogadjuk el, amennyiben aktívan, akár szótlánul is részt vesz a játékban.

VÁZLAT

A sokféle felkínált tevékenység célja, hogy a feldolgozás menete különböző szempontokhoz illeszkedhessék. Az általunk szürkével jelölt mezők egy lehetséges bejárési útvonalat jelölnek, amely a szükségleteknek megfelelően tetszés szerint alakítható, megváltoztatható.

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítéseim (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
I. RÁHANGOLÓDÁS							
A	Rendhagyó bemutatkozás egy labdával Mi lennék, ha állat lennék? 10'		Figyelem, fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	Labda
B	Rendhagyó bemutatkozás egy gombolyaggal Mi lennék, ha tárgy lennék? 10'		Figyelem, fantázia	Egész osztály	Frontális	Játék	Gombolyag
II. MONDATALKOTÁSOK							
1.	Szókártyákról rövid mondatok alkotása 15'		Beszédbátorság, beszéd-kedv felkeltése	Egész osztály	Frontális		1. melléklet
2.	Csoportalakítás tartalmi azonosítások alapján 15'		Összefüggések megtalálása	Egész osztály		Irányított csoportalakítás	

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
3. A	További mondatalkotások a szókétyákkal 15'		Nyelvi találékonyság	Egész osztály	Kooperatív csoportok	Szóforgó	
B	Mondatbővítések a szókétyák felhasználásával 15'		Nyelvi találékonyság, gondolati kapcsolatok		Kooperatív csoportok	Szóforgó	
4. A	Barkochba 15'		Figyelem, logikus gondolkodás	Egész osztály	Frontális	Játék	2. melléklet
B	Mímes játék megnevezése szavakkal, mondatokkal 15'		Figyelem, a mozdulatok értelmezése, logikus gondolkodás		Frontális	Játék	
5.	„Hangoskodó” Hangjelek, képek kapcsolása 10'		Akusztikus figyelem Hangazonosítás	Egész osztály	Frontális		3. melléklet
6. A	„Hangszínház” A képeken látható helyszínek hangjainak megszólaltatása – A játék közös tanulása – a csoportok felkészülése – bemutatás 20'		Asszociációs készség Kifejezőkészség fejlesztése, fantázia Együttműködés	Egész osztály	Frontális Csoport	Játék	
B	A képek megelevenednek 20'		Együttműködés, kifejezőkészség, dramatikus készség		Csoport	Drámajáték	
7. A	Én vagyok a... 15'			Egész osztály	Frontális Csoport Frontális	Játék	
7. B	Mit mondasz magadról? 15'				Frontális Csoport Frontális	Játék	

	Lépések, tevékenységek	Saját adaptációs kiegészítésem (tevékenység; képesség)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/ A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz/ Feladat/ Gyűjtemény
					Munkaformák	Módszerek	
8.	Kérdések megfogalmazása 5'			Egész osztály	Páros		
9.	„Ez lehetetlen!” 10'			Egész osztály	Frontális Csoport Frontális		
III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELES							
A	A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemeli a pozitívumokat 5'		Belátás, önismeret	Egész osztály	Frontális		
B	A diákok visszajelzései a munkáról 5'		Emlékezet, önismeret, önértékelés		Frontális – egyéni		

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

I. RÁHANGOLÓDÁS

A) RENDBENYÓBÍTÁS EGY LABDÁVAL – MI LENNÉK, HA ÁLLAT LENNÉK?

Egy nagy körbe helyezkedjünk el. Mindenkinek ki kell találni (és még titokban tartani), hogy mi lenne, ha egy állat lenne. Először a tanító mondja a nevét, s a választott állatot (pl. Bea vagyok, egy mókus), s dobja valakinek a labdát. Stb.

B) RENDBENYÓBÍTÁS EGY GOMBOLYAGGAL – MI LENNÉK, HA TÁRGY LENNÉK?

Egy nagy körbe helyezkedjünk el. Mindenkinek ki kell találni (és még titokban tartani), hogy mi lenne, ha egy tárgy (használati, játék stb.) lenne. Először a tanító mondja a nevét, s a választott tárgyat (pl. Erzszi vagyok, egy játék mackó), s dobja valakinek a gombolyagot úgy, hogy a szálat megfogja, ez a kezében marad akkor is, amikor a gombolyagot tovább dobja. Ettől egy idő után „pókhálószerű szövevény” alakul ki. Mikor már mindenki sorra került (a kezében ott a pamutszál), egy rövid asszociációval elmondják a gyerekek az ötleteiket, kit mire emlékeztet a szövevény.

Saját adaptációs kiegészítem:**II. MONDATALKOTÁSOK****1. SZÓKÁRTYÁKRÓL RÖVID MONDATOK ALKOTÁSA**

Minden tanulónak személyre szólóan (főként olvasási készsége alapján) adunk egy szókarttyát.

A siket gyerek esetében figyeljünk arra is, hogy biztosan ismeri-e annak a szónak a jelentését, amit adtunk neki.

Szókarttyák: erdő, fák, kirándulás, patak

vonat, pályaudvar, bőrönd, mozdony

víz, hal, horgászbót, csali

esküvő, vőlegény, gyűrű, virág

homokozó, vár, hinta, vödör

tűz, szalonna, nyárs, gyufa

Miután elolvasták a szókarttyákat, tetszőleges sorrendben (akinek kedve van) 1-1 mondatot alkotnak vele.

Ösztönözzük a siket gyereket, hogy vegyen részt a mondatalkotásban, mert ez számára igen fejlesztő hatású!

Saját adaptációs kiegészítem:**2. CSOPORTALKÍTÁS TARTALMI AZONOSSÁGOK ALAPJÁN**

A szókarttyákat a tanító kitűzi a gyerekek ruhájára, hogy a csoportalakítás során leolvashassák egymásról, hogy „ki kicsoda”.

A tanulókat arra kérjük, hogy keressék meg azokat a társaikat, akiknek a szava valamiért kapcsolódhat az övékhez. Abban az esetben, ha 4-nél többen állnak egy csoporthoz, a tanító segítő kérdésekkel irányítja az illető gyereket a megfelelő csoporthoz.

Saját adaptációs kiegészítem:

3.

A) TOVÁBBI MONDATALKOTÁSOK A SZÓKÁRTTYÁKKAL

Minden csoport külön „asztalhoz” kerüljön. Az egyik csoporttag felolvassa a nála lévő szókarttyát, majd a szóforgó módszerével a többi csoporttag mondatba foglalja azt. Ezután a következő csoporttag olvassa fel a szókarttyáját, és így tovább. Így mindegyik szóval mindenki alkot egy mondatot.

Ha szükséges, akkor a tanító nyújtson egyéni segítséget a siket gyerekeknek.

B) MONDATBŐVÍTÉSEK A SZÓKÁRTYÁK FELHASZNÁLÁSÁVAL

A csoportok külön „asztalhoz” kerülnek. Az első csoporttag felolvassa a nála lévő szókártyát, majd a szóforgó módszerével a mellette ülő társa mond vele egy mondatot. Ezt a mondatot bővítik a többiek a náluk lévő, vagy a témához illő szavakkal. Ezután a következő csoporttag olvassa fel a szókártyáját, és így tovább. Így újabb és újabb mondatot bővítenek.

Ebben a mondatbővítő feladatban szinte biztosan segítségre lesz szüksége a siket tanulónak. Egy-egy rávezető kérdéssel sikeressé tehetjük őt a feladatban. Sok esetben a többi csoporttag is meg tudja adni ezt a segítséget, ha a tanító egyszer megmutatja nekik.

- Pl. 1. Egy hal úszik a vízben.
2. Egy hal gyorsan úszik a vízben.
Segítő kérdés: Milyen hal úszik a vízben?
3. (Siket tanuló) Egy kék hal gyorsan úszik a vízben.
4. Egy kék hal gyorsan úszik a tiszta vízben.

Ez a feladat is rendkívül jól fejleszti a siket tanuló nyelvi kifejezőkészségét, szókincsét, verbális emlékezetét.

Saját adaptációs kiegészítem:

4.

A) BARKOCHBA

A tanító a kezében tartja az egyik eseményképet, de nem mutatja meg az osztálynak. Elmondja, hogy a kép valamelyik csoport szavaihoz kapcsolódik. A gyerekek kérdéseket tesznek fel, a tanító a barkochba szabályai szerint válaszol. Amelyik csoport megfejtette, hogy az ő szavaival van kapcsolatban a kép, megkapja azt. Így kerül sorra mindegyik kép.

Itt is ösztönözzük a siket tanulót a részvételre. Segítsünk neki egyszerű kérdéseket feltenni.

B) MÍMES JÁTÉK MEGNEVEZÉSE SZAVAKKAL, MONDATOKKAL

A tanító mozdulatokkal, gesztusokkal, akár mimikáival eljátssza az egyik kép (képrészlet) tartalmát, amelyet a gyerekek még nem ismernek. Pl. Mintha horgászbót tartana a kezében, izgatottan néz a „víz” felé, ujjával csendet int stb. A gyerekek hangosan – szavakkal, kifejezésekkel, mondatokkal – kommentálják a látottakat. Bárki bemondhatja az ötletét. Amelyik csoport ráismer, hogy a mimes játék a nála lévő szókártyákkal áll kapcsolatban, az megkapja a képet. Így kerül sorra valamennyi kép.

(A játék az ismert „Activity” játékhoz hasonló.)

Ebben a feladatban a siket tanulók nagyon sikeresek lehetnek!

Saját adaptációs kiegészítem:

5. „HANGOSKODÓ” – HANGJELEK, KÉPEK KAPCSOLÁSA

Hangfelvételtől „zajok” lejátszása (MÁV-szignál, hajókürt, madárfütty, tűzropogás, biciklicsengő, vízhullámszó, szélzúgás, autóduda, harangzúgás). A csoportoknak ki kell választania, melyik hang illik a képükhöz. Ezt kézfelemeléssel jelzik. Több hangot is választhatnak, de indokolniuk is kell.

Ebben a feladatban a siket tanuló nem tud részt venni.

Saját adaptációs kiegészítem:

6.

A) „HANGSZÍNHÁZ”

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A megtanításhoz a képeken nem szereplő helyszínt válasszon a tanító, pl. az iskolát. Elkezd olyan rövid mondatokat mondani, esetleg hangokat kiadni, amelyek az iskolában hallhatók (pl. „tessék idejönni!”, „nagyon ügyes voltál” csöngő, léptek zaja stb.)

Ezután a csoportok felkészülnek a náluk lévő kép ilyen módon való „felhangosítására”, majd bemutatják egymásnak a „hangszínházukat”.

Ebben a feladatban valószínűleg kevés tanári segítségre lesz szüksége a siket gyerekeknek, mivel a fejlesztéseken rengeteg olyan feladatot kapnak, amikor meg kell mondaniuk, hogy mit mondhatott a szereplő a képen. Irányítsuk rá a figyelmét egy-egy jellegzetes szereplőre, mozzanatra. Az általa alkotott rövid mondatokat, ha kell, nyelvtanilag javítsuk, és helyesen ismételtessük meg vele.

B) A KÉPEK MEGELEVENEDNEK

Minden csoport rövid jelenetet talál ki a nála lévő kép eseményével kapcsolatban. A felkészülés után bemutatják egymásnak a jeleneteket.

A jelenet, a párbeszéd megalkotásánál a csoporttársak sok segítséget adhatnak siket osztálytársuknak, de ha kell, a tanító is nyújthat segítséget.

Saját adaptációs kiegészítem:

7.

A) ÉN VAGYOK A...

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A tanító bármelyik képről kiválaszt egy szereplőt. (Ne a központi figura legyen!) Az ő nevében 1-2-3 mondattal bemutatkozik.

Ezután csoportban folytatódik a játék. (Mindenki kerüljön sorra.) **Ha szükséges, adhatunk segítséget a siket gyerek számára hiányos mondatok formájában. Pl. Szárnyam _____ és _____ pöttyöm is van. Szeretek _____ . Én vagyok a _____ .**

Végül minden csoportból vállalkozzon valaki az egész osztály előtti „bemutatkozásra”.

B) MIT MONDASZ MAGADRÓL?

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A tanító bármelyik képről kiválaszt egy élőlényt (de nem embert) vagy tárgyat. Az ő nevében mond 1-2-3 mondatot úgy, hogy a nevét nem mondhatja ki. Ebből próbálják a gyerekek kitalálni, hogy ki lehet ő.

Ezután csoportban folytatódik a játék. (Mindenki kerüljön sorra.)

Ebben a feladatban szükség lesz a tanító segítő kérdéseire. Pl. A siket gyerek kiválaszt egy csigát a gomba alatt.

– Gyerek: Ház van. – Tanító: Nagyon jó! Házam van. (Megismételteti a helyes mondatot.)

– Tanár: Hová bújtál? – Gyerek: A gomba alól. – Tanár: A gomba alá. (Megismételteti a helyes mondatot.) stb.

Végül minden csoport válasszon ki egy „bemutakozást”, és azt mondja el a többi csoportnak is.

Saját adaptációs kiegészítem:

8. KÉRDÉSEK MEGFOGALMAZÁSA

A csoportok párokra bomlanak. Felváltva tesznek fel kérdéseket a képükkel kapcsolatban.

Saját adaptációs kiegészítem:

9. „EZ LEHETETLEN!”

A játék ismertetése és kipróbálása frontálisan történik. A tanító valamelyik képről olyan állítást mond, ami a kép tartalmától idegen. Pl. a homokozós képről azt mondja, a homokból a horgász óriási halat húzott ki. A gyerekekkel együtt még néhány példát mondanak.

Ezután csoportban folytatódik a játék, majd az ott elhangzó mondatok közül minél többet ismertessenek meg az osztály egészével is.

Egyszerű utasítást adjon a tanító: „Mondj olyat, ami nem igaz!” Ha kell, nyújtsunk segítséget.

Saját adaptációs kiegészítem:

III. ZÁRÁS, ÉRTÉKELÉS

A tanító értékeli az osztály munkáját, kiemelve a pozitívumokat: aktivitás, együttműködés, egymás iránti türelem, figyelem, találékonyság.

A diákok visszajelzései a foglalkozásról, a munkáról. Hogyan érezték magukat, melyik feladat tetszett nekik a legjobban, mennyire elégedettek magukkal.